

ŹRÓDŁA HISTORYCZNE – WITÓW NA PRZESTRZENI DZIEJÓW

Miejscowość Witów w X-XII w. należała do tzw. prowincji łęczyckiej, od początku 2 poł. XIII w. do wydzielonego z niej w latach 1263–1264 księstwa łęczyckiego. Po wprowadzeniu w 2 poł. XIV w. podziału na województwa i powiaty wchodziła w skład powiatu orłowskiego województwa łęczyckiego (S. Zajązkowski 1951, s. 11–22; S. M., Zajązkowski 1996, s. 14).

Wieś posiada dowodnie potwierdzoną metrykę średniowieczną. Po raz pierwszy została bowiem odnotowana w źródłach pisanych w 1257 r., w akcie sprzedaży wsi przez podczaszego łęczyckiego Mikołaja Bartłomiejowicza, biskupowi wrocławskiemu Wolimirowi (wraz ze wsiami Oszkowice i Świńsko) za 30 grzywien srebra (B. Ulanowski 1887, s. 192, nr 18; S. Kozierowski 1928, t. II, s. 227). Rok wcześniej Kazimierz, książę kujawski i łęczycki sprzedał wymienionemu Mikołajowi za 14 grzywien srebra wieś Świńsko („*Smensco*”), skonfiskowaną Witowi, synowi Oszka (KDP, t. II, nr 69). Można przypuszczać, że konfiskata dotyczyła także wsi Witów i Oszkowice. Taką hipotezę zaproponował S. M. Zajązkowski opierając się na analogiach nazw miejscowości i imion właścicieli (Wit – Witów, Oszko – Oszkowice) (S. M. Zajązkowski 1964, s. 138–139; 1996, s. 85, 110, 145). Według tegoż autora Witów powstał co najmniej w II okresie osadniczym, czyli w czasie od przełomu XI/XII po połowę XIII w. (S. M. Zajązkowski, 1964, s. 167–168; 1996, s. 110). Do biskupstwa wrocławskiego należał niedługo, gdyż nie jest już wymieniany w spisie posiadłości biskupstwa na terenie ziemi łęczyckiej sporządzonym w roku 1332 (KDP, t. II, nr 484). Można więc przypuszczać, że jeszcze w końcu XIII, lub na początku XIV w. Witów przeszedł w ręce prywatne, podobnie jak Oszkowice i Świńsko.

W 2 poł. XIV w. Witów oraz pobliskie wsie Jasionna i Leżajna¹, należały do Sławomira z Witowa, notowanego w księgach ziemskich łęczyckich w latach 1386–1389 (*Księgi sądowe...*, cz. I, nr 206, 334, 337, 634, 1103). Zmarł on około 1389, gdyż po tej dacie w latach 1389–1390 przed sądem w Łęczycy procesuje się nieznaną z imienia wdowa po nim (*Księgi sądowe...*, cz. I, nr 1230, 1572), którą T. Nowak identyfikuje z występującą w 1406 r. Tochną z Witowa, a w 1408 r. Tochną, wdową z Leżajny (T. Nowak 2003, s. 385; *Księgi sądowe*, cz. I, nr 1096, 1103, 1607, 2592, 3137). Stanisław i Tochna mieli dwie córki – Krystynę (Krzychnę), żonę Dobiesława z Ziewanic oraz Stanisławę, żonę Wilczka z Ziewanic. W 1408 r. (prawdopodobnie po śmierci Tochny) siostry podzieliły pomiędzy siebie rodzinne dobra – Jasionnę otrzymali Krystyna i Dobiesław, Witów – Stanisława i Wilczek, Leżajna została natomiast podzielona na dwie części (T. Nowak 2003, s. 385–386). Wilczek, piszący się z Witowa miał sprawy sądowe przez sądem w Łęczycy w latach 1406–1407 (*Księgi sądowe...*, cz. II, nr 2713, 2750, 2761, 2765, 2775)². W 1410 r. żona Stanisława wyznaczyła mu 250 grzywien, tytułem zadośćuczynienia wniesionych do jej majątku pieniędzy. Już w 1413 r. Wilczek został zabity przez Ziemka z Piasków, którego z 60 grzywien głównej skwitowała w 1419 r. wdowa Stanisława wraz z synem Jakubem i córką Małgorzatą. Małgorzata, żona Spytka z Niechmirowa scedowała przypadające jej udziały w Witowie i Leżajnej na brata. Jakub

¹ Również Oszkowice i Świńsko pozostawały w tym czasie w rękach prywatnych – odnotowani zostali w księgach sądowych łęczyckich i orłowskich w końcu XIV i na początku XV w. piszący się z Oszkowic: Wolimir (nr 121, cz. I); Józef (nr 2076, 2533, cz. I); Świętosław (nr 3354, cz. I), Tomasz (nr 4865, cz. I) oraz ze Świńska – Pietrasz (nr 730, 1793, cz. I; nr 4911, cz. II); Dorota (nr 6450, cz. II), *Księgi sądowe...*; T. Nowak 2003, s. 384, 464–465.

² W 1399 r. z Witowa pisał się także brat Wilczka – Bolesta, *Księgi sądowe...*, cz. I, nr 6331.

natomiast w 1432 r. odstąpił przynależną mu część Leżajny Wszeborowi z Jasionny, synowi Krystyny i Dobiesława (zmarłemu przed 1434 r.), sam dziedziczył natomiast na Witowie (T. Nowak 2003, s. 386). Żaden z ww. właścicieli Witowa wg dostępnych źródeł nie sprawował urzędów ziemskich (Urzednicy..., 1985, 1993).

Na początku XVI w. w „Wytowie” należącym do parafii w Oszkowicach odnotowane zostały role folwarczne – „*antiquo agri praediales*” (J. Łaski, 1881, s. 422–423). W 2 połowie XVI w. wieś nadal stanowiła własność szlachecką. W 1576 r. podzielona była pomiędzy braci Jana, Mateusza, Jakuba, synów Peregryna Witowskiego, Marcina i Rafała Witowskich oraz Jana Łagiewnickiego (A. Pawiński 1883, s. 102).

W 1 poł. XVIII w. Witów (wraz z Konarzewem) należały do przedstawicieli rodziny Drzewieckich herbu Ciołek. Być może w posiadanie Witowa wszedł jeszcze w 4 ćw. XVII w. Aleksander Adam Drzewiecki, późniejszy wojewoda lubelski w 1705 r. poprzez małżeństwo z Elżbietą z Popowa Witowską ok. 1685 r. Jego synem był Hieronim, żonaty z Konstancją Niemirycz, a wnuczką i zarazem jedyną córką Hieronima i Konstancji była Ludwika Wiktoria, właścicielka tychże dóbr w połowie XVIII w. (A. Boniecki 1902, s. 57).

Po śmierci w 1753 r. Ludwiki Wiktorii Drzewieckiej (Teki Dworzaczka, poz. 25317), żony Franciszka Błociszewskiego herbu Ostoja, podwojewódzkiego poznańskiego i starosty grójeckiego ich dzieci dokonały podziału majątku. W 1760 r. według wpisu w księgach grodzkich i ziemskich kościańskich i poznańskich Tadeusz Błociszewski, wymieniony ówczesnie jako dziedzic dóbr Witów i Konarzewo (zapewne ich części) zapisał 40 000 złp swojemu bratu Michałowi oraz siostrze Magdalenie, Konstancji i Antoninie. Natomiast w 1766 r. części dóbr Witów i Konarzewo, według zobowiązania z 1763 r. przekazał Tadeuszowi jego brat Michał (Teki Dworzaczka, poz. 10419, nr 328; poz. 16264, nr 1342).

Tadeusz Błociszewski, syn Franciszka i Ludwiki Drzewieckiej został w 1783 r. wymieniony jako właściciel Witowa oraz wsi: Konarzewo w parafii Piątek, Swędów w parafii Szczawin i Boczek w parafii Waliszew (Regestr Diecezjów..., 2006, s. 216). Tadeusz w 1777 r. był generał majorem wojsk koronnych, w 1790 r. otrzymał order Orła Białego, a w 1792 r. wybrany został na posła z województwa łęczyckiego (A. Boniecki 1899, s. 290). W Witowie urodzili się dwaj jego synowie. W 1778 r. Maciej Franciszek Tadeusz z pierwszej żony Agnieszki Starzeńskiej, drugi w 1795 r. Leonard Stanisław, którego matką była Joanna Dąbrowska. Maciej Franciszek ożenił się w 1811 r. z Marianną z Bielickich Kowalską i miał z nią syna Konstantego Jana Antoniego, urodzonego w 1818 r. w Kaskach. Maciej Franciszek żył jeszcze w 1838 r., a jego brat Leonard w 1844 r., zostali bowiem wtedy wylegitymowani ze szlachectwa (E. Sęczys 2000, s. 31; A. Boniecki 1899, s. 291; 1901, Uzup., s. 187). Nie wiemy jednakże, czy w tym czasie Witów pozostawał nadal w ich rękach.

Według tzw. Mapy Kwatermistrzostwa obrazującej stan z ok. 1830 r. w miejscowości znajdował się dwór (ryc. 131). Jest on zapewne tożsamy miejscem z zachowanym do czasów obecnych klasycystycznym, murowanym dworem z 2 poł. XIX w. położonym w zespole parkowym. Zarówno dwór, jak i park wpisane są do rejestru zabytków (dec. nr 491 z 10.04.1979 r. – dwór i nr 632 z dn. 13.11.1992 r. – park).

Ryc. 131. Witów, stan. 14–15, pow. Łęczyca, woj. łódzkie. Witów na tzw. Mapie Kwatermistrzostwa, stan z ok. 1830 r.

Fig. 131. Witów, site 14–15, district of Łęczyca, province of Łódź. Witów on the so-called Quartermaster's map, circa 1830.

